

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

8. Марочкін І. Є. Міжнародне гуманітарне право: сучасний стан та перспективи розвитку. Одеса: Фенікс, 2020.

Ключові слова: ООН, міжнародні зобов'язання, збройний конфлікт, зобов'язання під час війни, внутрішньо переміщені особи, міжнародні санкції, міжнародна відповідальність.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Мануйлова Катерина Вікторівна.

Решетило Яна Сергіївна
здобувачка 1-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

КОНВЕНЦІЯ МОНТРЕ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ

Чорне море відіграє ключову роль у забезпеченні економічних, стратегічних та екологічних інтересів як причорноморських країн, так і всього світу. Воно є важливим транспортним коридором, який з'єднує Європу, Азію та Близький Схід, а його порти, такі як Одеса та Чорноморськ, забезпечують торговельні протоки. Багаті природні ресурси та геополітичне значення роблять контроль над Чорним морем ключовою метою для держав, зокрема РФ. Але Туреччина, контролюючи протоки Босфор і Дарданелли згідно із Конвенцією Монтре 1936 року, має вирішальний вплив на регіон, оскільки може блокувати військові чи торгові шляхи, ізолюючи флот і обмежуючи його потенціал.

Насамперед слід зазначити, що Туреччина, через своє розташування на стику різних цивілізаційних і культурних впливів, завжди відігравала важливу роль у глобальних процесах. Як держава-посередник між «Сходом» і «Заходом», вона

має можливість ефективно маневрувати між конфліктуючими сторонами. Саме принципи зовнішньої політики, розроблені Ахметом Давутоглу, такі як «нуль проблем із сусідами», і концепція «мир у державі, мир у всьому світі», закріплені Кемалем Ататюрком, стали основою миротворчих зусиль Анкари [1]. І саме повномасштабне вторгнення РФ в Україну дозволило Туреччині зміцнити свій статус посередника в регіоні, демонструючи активну дипломатію та вплив у Чорноморському басейні.

28 лютого 2022 року Туреччина, яка дотримується принципів нейтралітету в конфліктах, ухвалила рішення закрити протоки для військових кораблів Росії та інших держав, що беруть участь у війні, що позитивно вплинуло на ситуацію в Україні, але цим вона затвердила і власну безпеку, запобігаючи подальшій ескалації в Сирії. Зокрема, це зупинило можливе використання проток російськими кораблями для підтримки операцій через «Сирійський експрес». Але слід зазначити, що Туреччина, як член НАТО, балансує між підтримкою міжнародних правових норм і збереженням стабільних відносин із Росією [2].

Як зазначалося раніше, саме Конвенція Монтре надає Туреччині контроль над проходом військових кораблів через Босфор і Дарданелли під час війни, особливо для держав, які не є чорноморськими. Стаття 19 Конвенції проголошує, що військові судна воюючих держав не мають права проходити через Протоки, за винятком випадків, що виникають із застосування статті 25, а також у разі надання допомоги державі, яка є жертвою агресії, у силу договору про взаємну допомогу, який є обов'язковим для Туреччини, укладеного у рамках Статуту Ліги Націй. Також у документі містяться й інші обставини, які можуть обмежувати прохід військових кораблів протоками: статті 20 та 21 Конвенції, коли Туреччина є воюючою стороною та коли їй загрожує безпосередня небезпека війни відповідно [3].

Закриття проток суттєво змінило баланс сил у Чорному морі. Хоча Росія зберігає військово-морські бази, такі як у Севастополі (тимчасово окупований Крим), вона втратила можливість посилити свій Чорноморський флот кораблями з інших військових територій. Це суттєво ускладнило подальшу військову

активність РФ у чорноморському регіоні, зокрема у питаннях блокади українських портів та контролю за морськими шляхами.

Але є й певні недоліки для України у перекритті проток. Наприклад, Міноборони України, відповідно до угоди з Великою Британією, започаткувало формування морського протимінного угруповання у Чорному морі. Два кораблі класу «Sandown» – «Черкаси» та «Чернігів», передані Україні британським флотом, відіграють критичну роль у розмінуванні акваторії після завершення війни. Проте, через обмеження Конвенції Монтре, вони поки не можуть бути доставлені до українських вод. Але екіпажі вже проходять навчання за стандартами НАТО, готуючись до участі в міжнародних навчаннях, що підтвердить їх сумісність із протимінними силами Альянсу.

Цей проєкт підтримує стратегічні зусилля України з підвищення безпеки у Чорному морі, відновлюючи здатність захищати свої інтереси у регіоні. Особливу роль у цьому процесі відіграє Велика Британія, яка стала лідером у відновленні спроможностей ВМС України, закладаючи основи для співпраці в чорноморському регіоні [4].

Також дуже важливою є роль держав-сусідок України по Чорному морю. На Другій Чорноморській безпековій конференції було підкреслено функції НАТО, зокрема Болгарії, Румунії та Туреччини, у зміцненні оборонних можливостей. Болгарія активно співпрацює з НАТО, модернізує флот та встановлює системи ППО в портах, а також допомагає Україні у боротьбі з мінною небезпекою. Важливою частиною цієї дискусії стала тема розширення мандату протимінної групи на Чорному морі для патрулювання та розмінування.

Відповідно до стратегії оборонного розвитку, НАТО планує розгортання нових бойових груп у Болгарії та Румунії, що зміцнить захист чорноморського флангу. При цьому Туреччина продовжує зберігати свою позицію щодо заборони проходження військових кораблів нечорноморських країн Альянсу через протоки. Рішення Туреччини щодо застосування положень Конвенції Монтре дозволяє їй ефективно контролювати Чорне море, балансуючи між власними інтересами та безпекою регіону.

Зміцнення обороноздатності в Чорному морі, зокрема протимінних сил, стало важливим фактором стабілізації регіону. Україна отримала британські тральщики, про що зазначалося раніше, а також очікує ще три протимінні кораблі від Нідерландів та Бельгії, проте їх переміщення у Чорне море наразі обмежене через дію Конвенції Монтре. Незважаючи на це, Україна продовжує розвивати співпрацю з партнерами та нарощувати свій потенціал у рамках протимінної операції, що триватиме кілька років після завершення війни [5].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Конвенція Монтре 1936 року, яка регулює прохід чорноморськими протоками, залишається ключовим інструментом для збереження контролю над військовими та торговими шляхами в Чорному морі, особливо в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Закриття проток для військових кораблів РФ змінило баланс сил на користь нашої держави, обмеживши російську військову активність. Однак дані обмеження також впливають на здатність України швидко наростити свої військово-морські спроможності. У цьому контексті співпраця з НАТО і державами-союзниками стає вирішальним фактором для безпеки регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Юрченко О. Стратегічна культура Туреччини: забуття і відродження | ADASTRA. *ADASTRA I Аналітичний центр*. URL : <https://adastra.org.ua/blog/strategichna-kultura-turechchini-zabuttya-i-vidrozhennya>
2. Назарчук І. Застосування конвенції Монтре за умов російсько-української війни Юридична газета. *Юридична газета – онлайн версія*. URL : <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zastosuvannya-konvenciyi-montre-za-umov-rosiyskoukrayinskoyi-viyni.html>
3. Конвенція про режим проток (укр/рос) : Конвенція Респ. Болгарія від 20.07.1936 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_228#Text
4. Міноборони започатковує угруповання протимінних сил у Чорному морі. *Міністерство оборони України*. URL :

<https://www.mil.gov.ua/news/2024/02/16/minoboroni-zapochatkovue-ugrupovannya-protiminnih-sil-u-chornomu-mori/>

5. Назарчук І. Чи готуються сусідки України по Чорному морю протистояти російській збройній агресії?. *Радіо Свобода*. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/chorne-more-agresiya/32914578.html>

Ключові слова: Україна, Туреччина, Конвенція Монтре, НАТО, Чорне море, чорноморські протоки, повномасштабне вторгнення.

Науковий керівник: асистент кафедри міжнародного та європейського Національного університету «Одеська юридична академія» Бугаєць Альона Сергіївна.

ЩОДО ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ.....	267
Собко Ростислав Олексійович	
ПРАВОВИЙ СТАТУС ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ	
ПРАВИ.....	271
Соловей Вікторія Вікторівна	
УКРАЇНА ТА РИМСЬКИЙ СТАТУТ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РАТИФІКАЦІЇ.....	275
Юрченко Дар'я Володимирівна	
ЩОДО ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ росії ПРОТИ УКРАЇНИ.....	279
СЕКЦІЯ № 7. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	284
Масловська Єлизавета Денисівна	
ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	284
Неменуша Дарія Вадимівна	
ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНОЮ: ВИКЛИКИ МИРНОГО ТА ЗБРОЙНОГО ЧАСУ.....	287
Решетило Яна Сергіївна	
КОНВЕНЦІЯ МОНТРЕ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ.....	292
СЕКЦІЯ № 8. ПРАВО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	297
Оглу Рані Володимирівна	
ПРАВОВА ОСНОВА СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БЕЗ'ЯДЕРНИХ ЗОН.....	297
Путята Віталій Олегович	
ЕКОНОМІЧНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....	300
Разбітнов Євген Сергійович	
ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ГІБРИДНИХ ВІЙН В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	307
Соловей Анна Олегівна	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	310
Тарасенко Марія Леонідівна	
РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	314